הקפה ברגל אמר רבא דיקא נמי דקתני נותנין לו יין לנסך ולא קתני אומר לו נסך ש"מ ת"ר כל העולין למזבח עולין דרך ימין ויורדין דרך שמאל עולין דרך מזרח ויורדין דרך מערב חוץ מן העולה לשלשה דברים הללו שעולים דרך מערב ויורדין דרך מערב עולין דרך ימין ויורדין דרך ימין דרך שמאל הוא אמר [א] רבינא תני שמאל רבא אמר מאי ימין ימין דמזבח ומאי שמאל שמאל דגברא וניתני או אידי ואידי דמזבח או אידי ואידי דגברא קשיא: **מתני'** חטאת העוף כיצד היה [ב] נעשית (עלה לכבש ופנה לסובב בא לו לקרן דרומית מזרחית) [ג] היה [א]מולק את ראשה ממול ערפה ואינו מבדיל ומזה מדמה על קיר המזבח שירי הדם היה מתמצה [ד] על היסוד [ב]ואין למזבח אלא דמה וכולה לכהנים: **גמ'** ת"ר [ה]והזה מדם החטאת מגוף [ה] החטאת הא כיצד אוחז בראש ובגוף ומזה. על קיר המזבח ולא על קיר הכבש ולא על קיר היכל ולא על קיר אולם ואיזה [ג]זה קיר התחתון או אינו אלא קיר העליון ודין הוא ומה בהמה שעולתה למטה חטאתה למעלה עוף שעולתו למעלה אינו דין שחטאתו למעלה ת"ל [ו]והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח קיר שהשירין שלו מתמצים ליסוד ואיזה זה קיר התחתון ונעביד מעילאי והדר נעביד מתתאי אמר רבא מי כתיב ימצה [ו] ימצה כתיב דממילא משמע אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב כיצד מולקין חטאת העוף [ד]אוחז [ז] גפיו בשתי אצבעות ושתי רגלים בשתי אצבעות ומותח צוארה על רוחב גודלו ומולקה במתניתא תנא ציפרא מלבר אוחז גפיו בשתי אצבעות ושני רגלים בשתי אצבעות ומותח צוארו על רוחב שתי אצבעותיו ומולק וזו [ה]עבודה קשה שבמקדש זו היא ותו לא והאיכא קמיצה וחפינה אלא אימא זו עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש: **מתני'** [ו]עולת העוף כיצד נעשית עלה לכבש ופנה לסובב בא לו לקרן דרומית מזרחית היה מולק את ראשה ממול ערפה ומבדיל ומיצה את דמה על קיר המזבח [ז]נטל את הראש והקיף בית מליקתו למזבח וספגו במלח וזרקו על גבי האשים בא לו לגוף והסיר את המוראה ואת הנוצה ואת בני המעיים היוצאין עמם [ח] והשליכן לבית הדשן [ח]שיסע ולא הבדיל ואם הבדיל כשר ספגו במלח וזרקו על גבי האשים לא הסיר המוראה ולא הנוצה ואת [ט] בני מעיים היוצאין עמם ולא ספגו במלח כל ששינה בה מאחר שמיצה את דמה כשירה [ט]הבדיל בחטאת [י]ולא הבדיל בעולה פסול [כ]מיצה את דם הראש ולא מיצה דם הגוף פסולה דם [י] הגוף ולא מיצה דם הראש כשירה [ל]חטאת העוף שמלקה שלא לשמה מיצה [יא] דמה שלא לשמה [יב] ושלא לשמה או שלא לשמה ולשמה פסול [מ]עולת העוף כשירה ובלבד שלא עלתה לבעלים לשם חובה [נ]אחד חטאת העוף ואחד עולת העוף שמלקן ושמיצה את דמן לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת ובלבד שיקריב המתיר כמצותו כיצד [ס]קרב המתיר כמצותו מלק בשתיקה ומיצה הדם חוץ לזמנו או שמלק חוץ לזמנו ומיצה הדם בשתיקה או שמלק ומיצה הדם חוץ לזמנו זהו שקרב המתיר כמצותו כיצד לא קרב המתיר כמצותו מלק חוץ למקומו מיצה [יג] הדם חוץ לזמנו או שמלק חוץ לזמנו ומיצה הדם חוץ למקומו או [יד] שמלק ומיצה הדם חוץ למקומו

הקפה ברגל. ואין היין בידו ולמלוה בעלמא מפני שכל העולין לאחר דברים פונין לימין ומקיפין וזה [טו] להקטיר עולה לפיכך מקיף וכא למקום שמנסכין שם ונותנין לו יין לנסך אבל שאר כהנים שהזוכה נכנסים בפיים לא זכה לעבודה אחרת [טז] עולה והיין בידו ופונה לשמאל וחוזר על העקב כדמתני': **עולים דרך מזרח.** כשהן עולין לכבש במזרחו אלא שפנו עולין שהרי דרך ימין יפנה ולמה לו להאריך הילוכו כל רחבו של כבש וכשהוא יורד יורד בשפת מערבו של כבש: ה"ג **חוץ מן העולה לג' דברים הללו שעולין דרך מערב ויורדין דרך מערב עולין דרך ימין ויורדין דרך ימין:** **שמאל הוא.** מערבו של כבש שמאל הוי כשהוא פניו למזבח: **מאי ימין.** דקתני בסיפא ימין דמזבח שהמזבח פניו לדרום וימינו למערב: **ומאי שמאל.** דקתני ברישא שמאל דגברא: **אידי ואידי.** דרישא ודסיפא: **מתני' ואינו מבדיל.** הראש מן הגוף אלא סימן אחד לבדו מולק דכתיב בה ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל (ויקרא ה) ובהכל שוחטין (חולין דף כא.) **ילפינן דבסימן** אחד הוא: **ומזה.** אוחז בעוף עצמו ומזה: **היה מתמצה.** שמקיף ומתקרב [יז] בית מליקתו למזבח ודוחקו בקיר והדם מתמלה ויורד ליסוד שהרי למטה מן החוט היא נעשית וכניסת הסובב למעלה הימנו: **גמ'** מגוף של חטאת. שלא יזה לא בכלי ולא באצבע אלא אוחז בעוף עצמו ומזה: **קיר התחתון.** שלמטה מן החוט: **בבהמה שעולתה למטה.** כדאמרן בפ"ק (לעיל דף י:) דכתיב בחטאת בהמה הממעט אותה אותה דמה למעלה ואין אחרת דמה למעלה: **חטאתה למעלה.** דקרנות כתיבי בה [ח]: **עוף שעולתו למעלה.** כדיליף לקמן בפירקין (דף סה.): **שהשירים שלו.** כשמזה הדם שותת ומתמלה ליסוד: **ואיזה זה קיר התחתון.** [יח]פעמים שהוא מתמלה לסובב כשהוא עושהו למעלה מן הסובב דמן החוט עד הקרנות קיר העליון הוא אבל קיר התחתון כולו למטה מן הסובב שהחוט למטה מן הסובב אמה: **ונעביד מעילאי.** הזאתה יעשה למעלה והדין נותן כדאמרן והדר נעביד מילוי מתתאי כדכתיב: **מי כתיב ימלה ימלה כתיב.** אי הוה כתיב ימלה הוה משמע שמזהיר את הכהן שיחזור וימלה אחר הזאה, השתא דכתיב ימצה משמע כמי לענין הזאה [יט] דממילא יהיה דם מלוי אצל היסוד: **אוחז שני גפיה בשתי אצבעות.** גוף העוף על כפו מבפנים ומכניס שני רגליה בין אצבע קטנה זרת [כ] לקמילה ושני גפיה בין אמה לאצבע: **ומותח צוארה.** גרונה התחתון מותח על רוחב החיצון של גודל שמכניס הצואר בין אצבע לגודל כנגד הגרון לצד גודלו ומותחו על גודלו והעורף מלמעלה ומולק: **ציפרא מלבר.** כמו שאנו [כא] עושים על גב היד אלא שהופך פניו של עוף על [כב] גב ידו שיהא העורף למעלה: **מותח צוארו.** הגרון על רוחב הפנימי [כג] של שתי אצבעותיו אצבע ואמה: גבי קמילה נמי תניא זו היא עבודה קשה שצריך למחוק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה למטה שלא יהא הקומץ מבורץ וכן בחפינת יום הכפורים נמי תניא זו היא עבודה קשה ותרוייהו בסדר יומא בפרק הוציאו לו (דף מז: ודף מט:): **עבודה קשה מעבודות קשות.** כלומר אחת מעבודות קשות שבמקדש: **מתני' עלה בכבש.** לפי שנעשית למעלה כדילפינן בגמרא (סה.): **בא לו לקרן דרומית מזרחית.** כדאמרן שקרובה לבית הדשן: **ומבדיל.** בשני סימנין כדיליף בהכל שוחטין (חולין דף כא:): **ערפה.** גובה הראש מול ערפה למטה לצד האגפים מול הרואה את העורף: **והקיף את בית מליקתו למזבח.** סומכו ודוחקו בקיר כדי שיתמלה הדם: **ספגו במלח.** מקנחו במלח המונח בראש המזבח כדכתיב וכל [כד] קרבן מנחתך במלח תמלח (ויקרא ב) ואומר בהקומץ רבה (מנחות כא:) בג' מקומות המלח נתונה בלשכת המלח ועל גבי הכבש ובראש המזבח: **מוראה.** זפק: **נוצה.** שנוטל העור שכנגד הזפק בנוצתה עם הזפק: **שיסע.** הגוף בין אגפיה: **הבדיל בחטאת.** כמליקתה שמולק [כה] שני סימנין או לא הבדיל בעולה שמלקה בסימן אחד: **פסול.** דכל שינוי שהוא לפני עבודות הדם פסולות [כו]. ובגמרא מפרש טעמא: **מילה דם כו'.** מפרש טעמא בגמרא: **לאכול דבר שדרכו לאכול.** חטאת העוף: **שדרכו להקטיר.** עולת העוף: **שלא** [כז] **לשמן.** אין מוציא עולה מידי פיגול מפני שהיא כשירה בשלא לשמה:

חטאת העוף כיצד היתה נעשית. משום דדם חטאת קודם לעולה מפרש חטאת תחילה: **מגופה** של חטאת. מדכתיב והזה מדם החטאת ולא כתיב ולקח דמשמע בכלי: **אוחז** בראש ובגוף ומזה. תימה דלא בעי הכא מאי קאמר כדקבעי פ"ק דחולין (דף כב.): **ואיזה** זה קיר התחתון. דאי קיר העליון פעמים שהוא מתמלה לסובב אם עושה למעלה מן הסובב דקיר העליון הוי מן החוט עד הקרנות: **קמיצה** וחפינה. בכולהו תניא עבודה קשה:

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פרק ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו:
לז ב מיי' שם הלכה ז:
לח ג מיי' שם הלכה ו:
לט ד מיי' שם הלכה ח:
מ ה מיי' פ"ו שם הלכה כ:
מא ו מיי' שם הלכה כא:
מב ז מיי' שם הלכה כב:
ח מיי' פרק ז שם הלכה י:
מג ט מיי' פ"ו שם הלכה כ:
מד כ מיי' פי"ג מהל' פסולי המוקדשין הלכה ה:
מה ל מיי' פט"ו שם הלכה א:
מו מ מיי' פט"ו שם הלכה א:

* * *

מוסף רש"י

ממול ערפה. הוא גובה הראש המשופע לצד הצואר. מול עורף מול הרואה את העורף והוא כל אחורי הצואר (ויקרא ה, ח). ומזה. אוחז בגוף העוף ומטלה ומוריד בכח והדם נתז מעצמו: מתמצה. סוחט בין אצבעותיו בית השחיטה ומיצוי הדם הולך למחוק (מנחות ב:). וחפינה. אמרינן בפרק הוציאו לו במסכת יומא (מט:) [illegible] באצבעותיו ומעלה בגודלו כו' וזו היא עבודה קשה (מנחות יא.). היה מולק כו' ומבדיל. בשני סימנין ולא כחטאת שהוא בסימן אחד: והקיף. מחבר כמו (מילה לג:) אין מקיפין שתי חביות. דוחק בית מליקתו לקיר יסוד מתמלה ע"י שדוחקו בקיר (לעיל נד:). חטאת העוף כו' מיצה דמה כו'. [illegible] חוץ למקומו פסול. דמחשבת חוץ למקומו פוסלה [illegible] ובלבד שיקרב המתיר כמצותו. שלא יהיה בו פסול אחר. [illegible] בשתיקה. שלא חישב (מנחות יב.).

* * *

שיטה מקובצת

[illegible]

מסורת הש"ס

א) ת"כ ויקרא חובה פי"ח ה"ח, ב) [יומא מז: מט:] מנחות יא, ג) [לעיל נב. מנחות מ:], ד) [ע' תו' לקמן סה: ד"ה הבדיל], ה) ת"כ ויקרא נדבה פ"ט ה"ז, ו) מעילה ט., ז) [ע' תו' לקמן סה: ד"ה כילד], ח) ויקרא ד

* * *

תורה אור השלם

ו. וְהִזָּה מִדַּם הַחַטָּאת עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהַנִּשְׁאָר בַּדָּם יִמָּצֵה אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חַטָּאת הוּא: ויקרא ה, ט

* * *

שינויי נוסחאות

א] אמר רבה תני שמאל רבינא אמר כצ"ל (רש"ש): ב] היתה (רש"ש): ג] בכ"י ובכת"י מתקיפו דהא קי"ל בכל מקום שילה מולק, וכן ליתא בכת"י. ועי' קר"א: ד] נ"א ממצה (דק"ס וע"ש): ה] מגופו של חטאת (רש"ש ובנוי"ן בדשני ותוס'): ו] בכ"י ניקד יְמֻצָּה, בתו"כ יִמָּצֵה, ובכב"י ודפוס יִמָּצֵא, ועש"כ. ובספר לקח טוב פ' ויקרא דף נ"ד מלאכי כתיב מלמלא כתיב ממלה או יִמָּצֵה (הלא"ש), נ"א ימציא (ע"ח בשם הי"ן): ז] אוחז שתי גפיה (רש"ש): ח] עמה (ש"מ ובחשוניות), וכן להלן: ט] נ"ל ולא את (ש"מ ובחשוניות): י] מיצה דם (כ"י): יא] עי' תוס' לקמן (סו ע"א ד"ה דרכו) דר"ק לא הוה גריס במתני' מיצה אלא היזה: יב] נ"ל או לשמה ושלא (ש"מ ובחשוניות): יג] נ"ל ומיצה (ש"מ ובחשוניות): יד] תיבות או שמלק ומיצה הדם חוץ למקומו ליתא בכ"מ. ועי' דק"ס, ובמלא"ס גרים ליה: טו] וזה אף הוא להקטיר (רש"ש): טז] אחרת אינו עולה אלא לכך ועולה והיין כו' (כ"י): יז] נ"ל ומקרב (ש"מ ורש"ש ע"ש): יח] דאי קיר העליון פעמים כצ"ל (רש"ש): יט] שיזה במקום דממילא יהיה הדם מתמצה על היסוד (ש"מ): כ] תיבת זרת נמחק (רש"ש): כא] שאנו שוחטים שהעורף על גב כו' (כת"י): כב] נ"ל לצד גב (רש"ש): כג] תיבת הפנימי נמחק (חו"ז): כד] על כל קרבנך תקריב מלח ואמרינן בהקומץ כו' כצ"ל (יב"ש וכ"י ב): כה] שמלק (ש"מ): כו] נ"ל פוסל (יב"ש): כז] דבור זה צריך לעמוד הכא ול"ל חטאת העוף שמלקו שלא לשמה. אבל בעולה אין מוציא מידי פיגול כו' (חשק שלמה). ועי' ל"ק: כח] בכתר"י וכ' נוסף וא"נ קאמר פעמים שהכהן זורקה וכו': כט] בכת"י וכ' לסובב שהיה פונה. ותיבת א"ב ליתא: ל] ע' בליקוטים דף סו א:

* * *

ליקוטים

ואינו מבדיל. דעת הר"מ והרב המחבר דרשאי לחתוך כל הסימנים ולא הוי הבדלה כיון שמחובר הראש להגוף על ידי העור, ואם הבדיל הראש מהגוף פסול ולוקין דעובר על לאו זה. אבל דעת רש"י בזבחים ובחולין דאינו רשאי לחתוך יותר מסימן א', ועפי מסימן א' הוי הבדלה אע"פ שמחובר. ועי' כ"מ שם שהסמ"ג ס"ל כה"ג מהר"ם והביא ראיה לדבריו, ועיין לח"מ שם. (מנ"ח מצוה קכד) נטל את הראש כו' וזרקו ע"ג האשים. הנה כאן בעולת העוף דאין הדם בזריקה, נראה דגם העוף אין צריך לזרקו על גבי האשים רק מסדרו כיון דגם הדם אינו בזריקה [עי' לעיל סב ע"ב] וגם לא שייך הן בדם והן בזריקת העוף אויר קרקע מפסיק, דהוא עומד על המזבח וממצה הדם וגם מקטיר העולה וליכא אויר קרקע, א"כ נראה דיכול לסדר על גבי האישים ולא לזרוק, ולשון המשנה ולשון הר"מ וזורקו על גבי האישים, נראה דלאו דוקא זורק אלא יכול לסדרו תיכף, אך כיון דבעולת בהמה זורק האיברים זורק גם כאן, אבל אין מצוה בדבר. כן נראה לי ברור. ומקודם נותן מלח על גבי הראש ומקטירו על המזבח, ואחר זה בא לו לגוף ומסיר את הזפק והעור שלו עם הנוצה ואת בני מעיים היוצאים עמה ומשליכם לבית הדשן. ובתוס' יומא נט ע"ב מבואר לחד תירוצא דהשלכה זו אינה צריכה בגדי כהונה, והיינו אפילו זר ג"כ כשר ועי' משל"מ. וגם נראה דגם במליקה צריך לכוין הששה דברים כמו בזביחה (שם מצוה קמ)

[illegible]